

*Дуйшеналиев Жумабек Сапаралиевич,
музыка таануучу, ага илимий кызматкер,
Кыргыз билим берүү академиясы,
Кыргыз Республикасы, Бишкек шаары,
E-mail: jumabek.djs@mail.ru*

*Молдаширова Айым Азатбековна,
аспирант,
Кыргыз билим берүү академиясы,
Кыргыз Республикасы, Бишкек шаары,
E-mail: aazatbekova@bk.ru*

МУЗЫКА САБАГЫНДА САНАРИП ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ КОЛДОНУУДА МУГАЛИМДИН РОЛУ

*Дуйшеналиев Жумабек Сапаралиевич,
музыковед, старший научный сотрудник,
Кыргызская академия образования,
Кыргызская Республика, город Бишкек,
E-mail: jumabek.djs@mail.ru*

*Молдаширова Айым Азатбековна,
аспирант,
Кыргызская академия образования,
Кыргызская Республика, город Бишкек,
E-mail: aazatbekova@bk.ru*

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В ПРИМЕНЕНИИ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКЕ МУЗЫКИ

*Duyshenaliev Jumabek Saparalievich,
Musicologist, Senior Researcher,
Kyrgyz Academy of Education,
Kyrgyz Republic, Bishkek city,
E-mail: jumabek.djs@mail.ru*

*Moldashirova Aiym Azatbekovna,
Postgraduate student,
Kyrgyz Academy of Education,
Kyrgyz Republic, Bishkek city,
E-mail: aazatbekova@bk.ru*

THE ROLE OF A TEACHER IN THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN A MUSIC LESSON

Аннотация: Макалада музыка сабагында санарип технологияларды колдонууда мугалимдин ролу жана санариптик технологияларды музыкалык билим берүүнүн жана чыгармачылыктын ар кандай чөйрө-

лөрүнө интеграциялоонун негизги көйгөйлөрүн аныктоо үчүн изилдөө натыйжаларын талдоо аракети талкууланат. Мектептердеги музыка сабактарында санариптик

технологияларды колдонуунун өзгөчөлүктөрү талданат.

Аннотация: В статье обсуждается роль учителя в использовании цифровых технологий на уроке музыки и попытка анализа результатов исследований с целью выявления основных проблем интеграции цифровых технологий в различные области музыкального образования и творчества. Анализируются особенности использования цифровых технологий на уроках музыки в школах.

Annotation: The article discusses the role of the teacher in the use of digital technologies in the music lesson and an attempt to analyze the results of research in order to identify the main problems of integrating digital technologies into various areas of music education and creativity. The article analyzes the features of the use of digital technologies in music lessons in schools.

Түйүндүү сөздөр: санарип технологиялар, музыка, музыкалык педагогика, компьютердик класс, мультимедия, музыкалык билим, сабак.

Ключевые слова: цифровые технологии, музыка, музыкальная педагогика, компьютерный класс, мультимедиа, музыкальное образование, урок.

Key words: digital technologies, music, music pedagogy, computer class, multimedia, music education, lesson.

Киришүү. Азыркы кыргыз коому ишмердүүлүктүн бардык чөйрөлөрүндө эң акыркы үлгүдөгү санариптик технологияларды киргизүү менен мүнөздөлөт. Маалыматты иштетүү жана аны берүү ыкмаларындагы глобалдык өзгөрүүлөр санариптик технологиялардын музыкалык билим берүүнүн жана чыгармачылыктын ар кандай чөйрөлөрүнө интенсивдүү киришине алып келүүдө. «...Көптөгөн кылымдар бою акустикалык аспаптар жана музыкалык нота колдонулуп келген. Электрондук үн жазуулардын пайда болушу менен электрондук музыка жаңы мүмкүнчүлүктөрдү ачты...» [1, 33-б.] десе болот. Ошого байланыштуу азыркы учурдагы музыка мугалимине жаңы талаптар коюлууда. Бул, «...салттуу музыка-

лык билим берүү санарип технологиясынын өнүгүүсүнүн азыркы этабында талап кылынган билимдерди бере албагандыгы...» [2, 65-б.] менен байланыштуу экендиги анык. Эгерде, окуучу ишмердүүлүктүн ар кандай чөйрөсүндөгү чыгармачылыкка канааттанса, анда ал чыгармачылык, окуучуну өз алдынча изденүүнү жана окууну улантууга мотивация берет. Демек, окуучуну жаратууга үйрөтүү – бүгүнкү негизги педагогикалык көйгөй бул багыттагы маанилүү роль искусствого, айрыкча музыкага таандык деп ишенимдүү айта алабыз.

Изилдөөнүн максаты. Музыка сабагында санарип технологияларды колдонууда музыка мугалиминин ролу жөнүндө тажрыйбаларды талдоо.

Изилдөөнүн методдору. Санарип технологиялар боюнча адабияттарга жана атайын музыкалык-компьютердик программаларга талдоо жүргүзүү жана материалдарды топтоо.

Негизги мазмуну. Мектеп окуучуларына музыкалык билим берүүдө санарип технологияларын пайдалануу жана колдонуу көйгөйлөрүнүн ар түрдүү аспектилерин, Ж.С.Дуйшеналиев [3], И.М.Красильников [4], Ж.Б. Кармазина [5] ж.б. окумуштуу-педагогдор изилдешкен. Алардын изилдөөлөрүндө, биз төмөнкү мүчүлүштүктөрдү көрө алдык. Алар:

– музыкалык педагогиканын санарип технологияларга койгон талаптары, бул ыкманы музыка сабагында колдонуунун объективдүү мүмкүнчүлүктөрү кенен колдонулбагандыгы;

– жогорку жана орто музыкалык-педагогикалык окуу жайларда сапатсыз музыка мугалимдерин даярдоо;

– финансылык мүмкүнчүлүктөрдүн жоктугу, билим берүү мекемелеринин администрациясынын мектеп окуучуларына билим берүүнүн сапатын жогорулатуу үчүн санариптик технологияларды киргизүүнү каалабагандыгы.

Жогоруда аталган изилдөөчүлөрдүн дээрлик бардык эмгектеринде негизинен атайын балдар музыкалык мектептери жана балдар искусство мектептери үчүн синтезатордо ойноону үйрөнүүнүн өзгөчөлүк-

төрүнө арналган. Бирок, санарип технологияларды колдонуу көйгөйлөрү жалпы билим берүүчү мектептерде салттуу музыка сабактарында да байкалат. Негизги көйгөйлөрдүн бири катары окуу-методикалык базанын абалы, жасалгаланган жана жабдылган музыкалык кабинеттердин жоктугу менен байланыштырууга болот. Белгилей кетчү нерсе, көрүнүктүү орус изилдөөчүсү, педагогика илимдеринин доктору, профессор, музыка таануучу И.М. Красильников, «...жалпы билим берүүчү мектептеги компьютердик классты оңой эле адистештирилген компьютердик музыкалык студияга айландырууга болот...» [4, 62-б.] деп эсептеп, бул көйгөйдү бир аз башкача карайт.

Учурдагы заманбап музыка мугалимдери, эреже катары, санарип технологиялардын колдонуу потенциалын жеткиликтүү эмес түшүнгөндүгү жана аларды өз практикасында колдонуп, өзүнүн мүмкүнчүлүктөрүн натыйжасыз пайдаланып жаткандыгы да орчундуу көйгөй катары каралат. Ошондуктан республикабыздагы жогорку жана орто музыкалык-педагогикалык окуу жайларда жаңы типтеги адистерди даярдоо негизги маселелерден болуп келүүдө. Адистин милдеттери, билимди, билгичтикти жана көндүмдөрдү окуучуларга өткөрүп берүү гана эмес. Анын маанилүүсү болуп, окуучулардын музыкалык жөндөмдүүлүгүн өнүктүрүү, аларга заманбап коомдун шарттарында андан ары өзүн-өзү тарбиялоо жана өзүн-өзү ишке ашыруу үчүн чыгармачылыкка болгон каалоолорун өрчүтүү болуп саналат. Бул багытта психологдор менен педагогдор, чыгармачылык потенциал ар бир балага мүнөздүү экенин далилдешкендиги аныкталган.

Бирок, чыгармачылыкты өнүктүрүү бир гана чыгармачылыкта пайда болот деген сөз бар. Ошондуктан чыгармачылык – бул окуучунун табигый ыктарын ачып, өнүктүрүп, тажрыйба топтоп, жөндөмдүүлүктөрүн өркүндөтүү болуп саналат. Демек, музыка мугалими музыка сабагында толук кандуу чыгармачылыктын өнүгүүсү үчүн эң ыңгайлуу шарттарды түзүп бериши керек болот. Бул болсо санарип технологияларды педагогикалык процесске киргизмейинче

мүмкүн эмес. Мектепте музыкалык билим берүү процессине санарип технологияларды киргизүү үчүн музыка мугалимине төмөнкү техникалык каражаттар керек болот. Алар: – мультимедиялык проектор, компьютер, музыкалык аспап (синтезатор, санариптик пианино ж.б.) программалык камсыздоо (окуу программалары, маалымдама материалдары ж.б.). Белгилүү музыкант, окумуштуу педагог П.Л. Живакиндин айтымында, «...синтезатордун орду өзгөчө, аспаптын келечеги зор, ...акыркы жылдарда компьютердик жана коммуникациялык технологиялар маданият чөйрөсүнө, өзгөчө музыкага көбүрөөк таасирин тийгизүүдө. ...бир убакта фортепиано музыкалык билимге революция кылган, ...балким, синтезатор да ушундай роль ойной турган убак келди...» [6, 50-б.] дейт. Мында, биз синтезаторду, пианино аспабын музыканы үйрөнүү процессинен биротоло жок кылуу үчүн иштелип чыккан деп айтуудан алыспыз жана салттуу же көбүрөөк функционалдык санариптик аспаптарды тандоонун бар экендиги жөнүндө гана айта алабыз. Демек, санарип технологияларды колдонуунун позитивдүү мисалы синтезатордун коштоосунда гана боло алат десек болот.

Вокалдык чыгарманын «минусовка» функциясын (негизги обону жок фонограмма) колдонуу менен музыка мугалими музыка сабагында окуучулардын хору менен да иштөөгө көңүл бура алат. Мында, мугалим компьютердик программалардын, оюндардын, оюн суроо-жоопторунун, мультимедиялык кроссворддорду пайдалануу менен ноталарды натыйжалуу үйрөнүүгө жана музыканын элементардык теориясы жөнүндө окуучуларга кошумча билим алууга мүмкүндүк берет. Бул учурда, мультимедиялык проектор же интерактивдүү такта орнотуу зарылчылыгы келип чыгат. Ошентип, биз сунуш кылып жаткан чечимдер жалпы билим берүүчү уюмдар үчүн «Музыка» предметинин программасына кошумча кызмат кыла алат [7].

Корутунду. Жыйынтыгында, биз жалпы билим берүүчү мектептерде музыка сабагында санарип технологияларды колдонуу боюнча ата мекендик жана чет элдик

тажрыйбаларды талдоо жана изилдөө окутуунун практикада калыптанып калган салттуу методдоруна негизделиши керектигин аныктадык. Демек, музыка сабагындагы мугалимдин ролу окуучуларга санарип технологияларды колдонуу аркылуу музыкалык аспаптарда ойногонду үйрөнүү, аларды угуу жөндөмдөрүн жогорулатуу, ыргакты, тембри, динамиканы сезүү сезимин калыптандыруу менен окуучулардын иш-аракеттеринде ал технологияларды ишмердүүлүктүн бардык түрлөрүндө чыгармачылык менен пайдаланууга мүмкүндүк берүүчү базаны иштеп чыгуу маанилүү экендиги такталды.

Адабияттар:

1. Лысенко В.В. Синтезатор и его место в музыкальном образовании на современном этапе. Культурная жизнь Юга России, 2013, № 2(49). – С. 33-35.
2. Захарюта Н.В. Инновационный подход к развитию творческого потенциала

личности детей // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 3: Педагогика и психология. – 2009. № 3 – С. 65-70.

3. Дуйшеналиев Ж.С. Музыка сабагында окуучулардын чыгармачылыгын активдештирүү жөнүндө / Дуйшеналиев Ж.С. // Кыргыз билим берүү академиясынын кабарлары [Текст]. – Бишкек, 2021. – №1 (53). – 95-98-бб.
4. Красильников И.М. Учебно-методический комплекс «Электронное музыкальное творчество» для учащихся 5–9-х классов общеобразовательной школы: учебники, рабочие тетради, методическое пособие, цифровые образовательные ресурсы / И.М. Красильников, Д.А. Семенова. – М., 2008. – 186 с.
5. Кармазина Ж.Б. Диалог образовательных технологий: в поисках методики урока искусства [Текст]. – М., 2011. – С. 145.

*Рецензиялаган:
Мааткеримов Н.О.,
педагогика илимдеринин доктору, профессор*